

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра управління виробництвом
та інноваційною діяльністю підприємств

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧИХ ПРОЦЕСІВ У ТВАРИННИЦТВІ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр»
денної форми навчання факультету ТВППТ СБ

УДК 658.5:636
О-64

Друкується за рішенням науково–методичної комісії факультету менеджменту
Миколаївського національного аграрного університету

Укладачі:

Т.Я. Іваненко – канд. екон. наук, доц. кафедри управління виробництвом та
інноваційної діяльності підприємств, Миколаївський
національний аграрний університет

Рецензенти:

Порудєєва Т.В. – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту ЗЕД,
Миколаївський національний університет
ім.В.О.Сухомлинського

Коваленко А.В. – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки
підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ПО ТЕМАХ	5
РОЗДІЛ 2 ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА	6
РОЗДІЛ 3 ПЛАНУВАННЯ ПОТРЕБИ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА У ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСАХ	19
РОЗДІЛ 4 ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА	23
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна "Організація виробничих процесів у тваринництві" має теоретико-прикладний характер і ґрунтується на попередньому засвоєнні ряду економічних і технологічних дисциплін та передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти загальних економічних законів, закономірностей, категорій і форм їх проявлення в цій галузі, основних напрямів, шліхів, резервів і факторів підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції та її конкурентоспроможності.

В процесі вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні оволодіти вмінням самостійно вишукувати резерви щодо збільшення виробництва тваринницької продукції, поліпшувати її якості та зниження собівартості, підвищення продуктивності праці, та ефективності виробництва, навчитися давати економічну оцінку різним технологічним, агрономічним і зоотехнічним заходам, мислити і працювати в умовах ринкових відносин, вести розрахунок за декількома варіантами, щоб прийняти з них найбільш вигідні на конкретний термін.

Виконання індивідуальних завдань спрямоване поглиблене засвоєння теоретичних засад дисципліни, набуття практичних навичок планово-економічної роботи на аграрному підприємстві та формування у здобувачів вищої освіти здатності самостійно обґрунтовувати показники ефективності виробництва і реалізації продукції молочного скотарства

З метою більш глибокого засвоєння матеріалу та набуття необхідних навичок складання виробничої програми господарства кожному здобувачеві вищої освіти доводиться персоніфіковане завдання, яке передбачає самостійне проведення розрахунків. Для цього за здобувачами вищої освіти закріплюються персональні значення окремих вхідних даних, обов'язковість врахування яких призводить до того, що всі подальші планові показники цього будуть відрізнятися. Таким чином, кожний здобувач вищої освіти буде проводити власні розрахунки і матиме відмінний від інших план.

РОЗДІЛ 1

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ПО ТЕМАХ

Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти у процесі вивчення дисципліни "Організація виробничих процесів у тваринництві" покликані забезпечити більш раціональне використання часу та краще засвоєння матеріалу предмета. На це спрямовані рекомендований розподіл часу, передбаченого навчальним планом дисципліни по модулях і темах, перелік навчальної, наукової і методичної літератури, рекомендації по вивченню окремих тем, питання для самоперевірки рівня набутих знань.

Рекомендований розподіл навчального часу практичних занять по темах

НАЗВА ТЕМИ	Всього, годин
Прогнозування і планування виробництва	2
Виробнича програма по молочному скотарству	
Планування осіменіння корів і телиць та надходження приплоду	2
Планування руху (обороту) стада	1
Планування продуктивності худоби	1
Планування виробництва і використання продукції	1
Розрахунок річної потреби скотарства в кормах	2
Розрахунок потреби дійного стада корів в кормах та їх вартості	2
Мотивація та організація оплати праці	2
Планування витрат на виробництво і собівартості продукції	2
Обчислення собівартості продукції молочного скотарства	1
Розрахунок економічної ефективності молочного скотарства	2

Персоніфіковані варіанти завдань здобувачам вищої освіти

№ варіанту	Поголів'я корів		Вихід телят, %	№ варіанту	Поголів'я корів		Вихід телят, %	№ варіанту	Поголів'я корів		Вихід телят, %
	на початок року	на кінець року			На початок року	на кінець року			на початок року	на кінець року	
1	258	262	91	11	321	325	90	21	224	232	91
2	263	263	94	12	387	391	95	22	278	285	92
3	279	286	96	13	304	309	91	23	231	240	93
4	284	292	93	14	312	315	92	24	354	360	94
5	293	297	92	15	299	305	94	25	235	240	90
6	315	321	95	16	311	316	93	26	264	270	95
7	324	332	90	17	362	368	95	27	301	310	91
8	379	384	91	18	225	230	91	28	326	330	96
9	325	325	93	19	256	260	90	29	331	340	93
10	303	311	94	20	248	250	94	30	317	320	92

РОЗДІЛ 2

ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Виробнича програма з тваринництва складається з урахуванням конкретних природно-економічних умов господарства та науково-обґрунтованих напрямів розвитку галузі на перспективу. До уваги необхідно також брати намічувані зміни у спеціалізації та розмірах галузі, необхідність підвищення рівня її інтенсифікації, впровадження прогресивних систем утримання й годівлі тварин, змін в організації праці, системах та формах її оплати тощо. Обов'язково слід враховувати організаційно-господарські умови відтворення стада худоби і птиці: тривалість вагітності маток, інкубації яєць, сервіс-періоду, вік першого осіменіння, відсоток щорічного вилучення маточного поголів'я, строки отримання приплоду, тривалість відгодівлі та цілий ряд інших вимог.

Обґрунтування виробничої програми з тваринництва передбачає: планування поголів'я худоби, птиці, хутрових звірів, кількості бджолиних сімей; їхньої продуктивності; обсягів виробництва і розподілу продукції; визначення комплексу зоотехнічних заходів. Ці показники обґрунтовують виходячи з необхідності виконання господарством зобов'язань по реалізації і поставках продукції згідно укладених угод, задоволення внутрішньогосподарських потреб, створення передумов для нарощування виробництва продукції та підвищення її якості в наступні роки.

Річний план по скотарству розробляється у такій послідовності:

- складається, з виокремленням кожного місяця року план парування (осіменіння) корів і телиць та надходження приплоду; план руху поголів'я худоби, план виробництва і використання продукції;
- обчислюється потреба планового поголів'я в кормах, робочій силі, коштах на оплату праці, засобах захисту тварин, роботах, послугах, коштах на утримання основних засобів, інших виробничих ресурсах;
- розраховується планова собівартість одиниці продукції, прибуток та рентабельність як по галузі в цілому, так і по окремих видах продукції.

Завдання 1 (практично-самостійне). Планування осіменіння корів і телиць та надходження приплоду.

Порядок та методика виконання завдання.

1. Провести аналіз та дати оцінку найбільш важливим показникам відтворення стада великої рогатої худоби у передплановий період (у середньому за 5 років).
2. Обґрунтувати систему заходів по удосконаленню відтворення стада великої рогатої худоби на планований рік.
3. Скласти план парування корів і телиць та надходження приплоду.

Для поглибленого аналізу використання маточного поголів'я важливо розрахувати такі показники:

- рівень яловості корів (відношення кількості маток, які не дали у звітному році приплоду до загального маточного поголів'я);

Завдання 2 Планування руху (обороту) стада великої рогатої худоби

Порядок та методика виконання завдання.

1. Підготувати вхідні дані для складання планового руху стада великої рогатої худоби.
2. Скласти план помісячного руху стада.
3. Скласти план річного руху стада.

Розробка планового руху стада великої рогатої худоби передбачає підготовку відповідних вхідних даних та обґрунтування окремих умов. Серед них:

- поголів'я худоби по статеві-вікових групах на початок і кінець планового року;
- план парування корів і телиць та надходження приплоду;
- план вилучення корів і телиць, непридатних для господарського використання;
- план і строки надходження худоби з-за меж та вибуття за межі господарства;
- відсоток падежу молодняка (краще щоб мало місце 100%-ве збереження приплоду);
- дані про середню живу масу тварин на початок планового року;
- планові середньодобові прирости живої маси у розрізі окремих статеві-вікових груп худоби;
- інші.

Завдання 4. Планування (розрахунок) виробництва і використання продукції

Порядок та методика виконання завдання.

1. Розподілити плановий надій на 1 корову по місяцях лактації.
2. Розподілити планове поголів'я корів по місяцях року у залежності від місяця їх лактації.
3. Розрахувати обсяги виробництва молока по місяцях і кварталах року.

Слід зазначити, що даний спосіб визначення планового обсягу виробництва молока є досить обґрунтованим, оскільки він враховує кількісний розподіл стада корів по місяцях лактації протягом планового року. Адже одна справа, коли валове виробництво молока обчислюється простим множенням поголів'я корів наявного на початок планового року (чи середньорічного поголів'я) на середній річний надій молока від 1 корови, і інша – коли враховується ще й структура (розподіл) стада корів по місяцях лактації протягом року. Підвищена, порівняно з іншими роками, питома вага корів, які перебувають на 2...5 місяцях лактації, забезпечує більш високий середньорічний надій на 1 корову, а, відповідно, і більший обсяг виробництва молока за рік.

Розподіл молока по каналах його використання мусить враховувати необхідність виділення його на внутрішньогосподарські потреби (промислому переробку, випоювання телятам, поросяткам, громадське харчування, дитячі дошкільні заклади, продаж працівникам в рахунок оплати праці, допомогу пенсіонерам господарства тощо) і продаж споживачам за укладеними договорами.

Потреба молока на випоювання приплоду визначається множенням середньої норми випоювання на кількість голів приплоду. Різні схеми годівлі молодняка великої рогатої худоби передбачають річні норми випоювання на 1 голову від 200 до 250 кг залежно від породи (велика, середня худоба), живої маси приплоду при народженні, запланованих середньодобових приростів живої маси молодняка і характеру його подальшого господарського використання. Наприклад, вирощування бичків на реалізацію на м'ясо, теличок – на ремонт основного стада, на реалізацію на м'ясо тощо. При плануванні потреби молока для промислової переробки, громадського харчування, дитячих дошкільних закладів тощо слід керуватися Положенням про оплату праці працівників підприємства, наявністю в господарстві їдалень, потребою в організації тимчасового харчування в польових умовах, наявністю потужностей переробних підприємств та ін. В умовах стійкого виробництва та стабільного господарського стану підприємства у якості планових можна використовувати фактичні дані про структуру та обсяги використання молока в попередні роки.

Кількість молока, що планується до реалізації відображається як у фізичній масі, так і в перерахунку на базисну жирність. Оскільки ж валове виробництво молока обчислюється за плановою жирністю то є потреба перерахунку молока, наміченого до реалізації у фізичну масу. Такий перерахунок проводиться множенням показника плану реалізації молока за

Таблиця 11 Економічна оцінка виробництва кормових культур

Культури	Вихід з 1 га КПО		Витрати праці на 1ц КПО		Собівартість 1 ц КПО		Сума балів	Порядковий номер культури
	ц	бали	люд-год.	бали	грн.	бали		
Зернофуражні								
Яра пшениця								
Горох								
Овес								
Силосні, коренеплоди і картопля								
...								
Культури на сіно								
...								
Культури на зелений корм								
...								

Таблиця 12 Розрахунок потреби та вартості кормів

Корми	Структура раціону, %	Потреба в кормах		З урахуванням страхового фонду	Вартість 1ц корму, грн	Загальна вартість кормів, тис.грн
		ц к.од.	ц			
<i>Стійловий період (.... днів)</i>						
Сіно						
Солома						
Сінаж						
Силос						
Коренеплоди						
Концентрати						
Всього	100		*		*	
<i>Пасовищний період (....днів)</i>						
Зелені						
Солома						
Коренеплоди						
Концентрати						
Всього	100		*		*	
Разом за рік	*		*		*	

Примітка. При складанні річних планів підприємства страховий фуражний фонд планують в таких розмірах: концентровані корми - 8-10%, грубі і соковиті - 15% річної їх потреби.

Завдання 7. Мотивація та оплата праці

У сільськогосподарських підприємствах для оплати праці в тваринництві застосовують дві основні форми оплати - відрядну і погодинну. При відрядній формі оплати праці провадять за кількість продукції відповідної якості або обсяг виконаної роботи, при погодинній - за фактично відпрацьований час.

Таблиця 13 Розрахунок фонду оплати праці працівникам

Показники	Середньорічна чисельність працівників, чол	Річні витрати часу, люд-год	Тарифний розряд	Тариф на ставку, грн	Річний фонд оплати праці, грн
Категорії працівників					
Оператори машинного доїння корів (доярки):					
основного дійного стада					
родильного відділення					
Оператори по обслуговуванню корів (скотарі):					
основного дійного стада					
родильного відділення					
сухостійних					
Працівники:					
на підвезенні і роздаванні кормів					
на навантаж.-розвантаж. роботах					
на внутрішньофермських перевезеннях					
на транспортуванні гною					
кормокухні					
Слюсарі-наладчики					
Електрики					
Техніки-осіменатори					
Ветеринарні санітари					
Лаборанти, обліковці					
Сторожі (нічний оператор родильного відділення)					
Зав. ферми					
Тарифний фонд (ТФ) оплати праці, всього					
Доплати до ТФ					
за продукцію					
за класність					
за стаж роботи					
оплата відпусток					
за роботу у святкові дні					
Загальна сума доплат					
Нарахування на соціальне страхування					
Фонд оплати праці з нарахуваннями, всього					

Оплата праці тваринників при відрядній формі здійснюється за розцінками за центнер (одиницю) виробленої (реалізованої) продукції, за вартість її в грошовому виразі або за одиницю валового доходу.

Форми організації виробництва на конкретному підприємстві та в кожному виробничому підрозділі слугують основою для визначення відповідного їм колективного чи індивідуального стимулювання праці. Вибір форм організації та оплати праці визначається також особливостями технології виробництва, кадровим забезпеченням тваринників, бажанням їх працювати колективно чи індивідуально.

Необхідною умовою ефективного стимулювання працівників ферм є розробка норм виробітку (обслуговування) і розцінок за продукцію за участю спеціалістів тваринництва, керівників виробничих підрозділів і тваринників, виходячи з типових норм та з урахуванням умов господарства. Норми і розцінки затверджуються адміністрацією (правлінням) підприємства.

Розцінки за продукцію виробничим підрозділам визначаються на підставі норми виробництва продукції та акордного фонду оплати праці (тарифний фонд плюс доплата за продукцію).

Норма виробництва продукції бригаді, ланці або окремому працівникові встановлюється виходячи з реальної планової продуктивності худоби чи птиці на рік визначення розцінок з урахуванням досягнутого рівня продуктивності за попередні три роки і прийнятих у господарстві технічно обґрунтованих норм обслуговування поголів'я.

РОЗДІЛ 4

ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Завдання 8. Планування витрат на виробництво і собівартості продукції

Розрахунки планової суми витрат і обчислення собівартості продукції скотарства виконуються у таблиці №33 «Виробництво і собівартість продукції тваринництва» розрахункових таблиць по складанню бізнес-плану розвитку сільськогосподарського підприємства. Виробничі витрати планують відносно об'єктів, передбачених «Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств».

Прямі витрати праці в людино-годинах (графа 1) і *витрати на її оплату* (графа 2) відображають на підставі відповідних даних форми «Розрахунок чисельності працівників і фонду оплати праці» розрахункових таблиць. Прямі витрати на оплату праці включають оплату праці операторів машинного доїння (доярок), скотарів, телятниць, свинарів, чабанів, птахівниць, слюсарів-наладчиків та інших працівників, зайнятих безпосередньо обслуговуванням конкретного виду або групи тварин і птиці. Оплату праці працівників кормокухонь, кормоцехів планують у формі «Собівартість і реалізація продукції (послуг) допоміжних і обслуговуючих виробництв» бізнес-плану або у формі «Виробництво і калькуляція собівартості продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв» розрахункових таблиць.

Відрахування на соціальні заходи планують тільки ті підприємства, які не сплачують фіксований сільськогосподарський податок.

Вартість палива, використаного на виконання технологічних операцій з обслуговування відповідних видів і груп тварин, відображають у статті «Паливо і мастильні матеріали». Кількість використаного на ці цілі палива оцінюють за комплексною ціною, яка включає і вартість мастильних матеріалів.

Витрати на засоби захисту тварин включають вартість передбачених для використання біопрепаратів, медикаментів, засобів для дезінфекцій та перев'язки, інструментів, що будуть куплені за кошти підприємства, а також витрати на застосування зазначених засобів захисту тварин. З урахуванням їх кількості і цін придбання розробляють річні норми витрат на одну середньорічну голову за видами тварин і птиці. Вартість біопрепаратів, ліків, дезинфікуючих засобів, які будуть придбані за рахунок асигнувань із бюджету, в цю статтю не включають.

Вартість кормів, попередньо розрахована у формі «Потреба і вартість кормів на плановий рік» розрахункових таблиць відображається у статті «Корми». На цю статтю відносять також витрати на приготування кормів у кормоцехах та кормокухнях. Вартість кормів безпосередньо планують на відповідні види і групи тварин або розподіляють між ними пропорційно масі

кормів, які будуть згодовані в плановому році. Витрати з транспортування кормів з місць постійного зберігання до кормоцехів та кормокухонь або безпосередньо на ферму відносять на відповідні статті витрат (оплата праці, паливо і мастильні матеріали тощо).

Витрати на роботи і послуги власних допоміжних виробництв та вартість послуг виробничого характеру, наданих сторонніми підприємствами і організаціями (крім робіт та послуг, витрати на які включають до інших статей) відображаються у графі «Роботи і послуги».

До складу цієї статті включають вартість послуг власного та залученого автомобільного, тракторного та гужового транспорту щодо переміщення виробничих запасів (кормів, підстилки, палива та ін.) з центральних складів, складів виробничих підрозділів підприємства та інших місць постійного зберігання до ферм та літніх таборів. Ці витрати відносять на окремі об'єкти планування, виходячи з відповідних обсягів робіт, пов'язаних з перевезенням вантажів (в тонно-кілометрах, умовних еталонних гектарах, коне-днях).

Вартість електро-, тепло-, водо- та газопостачання визначають з включенням до неї відповідно вартості електричної, теплової енергії, води, газу, одержаних зі сторони та вироблених на власному підприємстві. До цієї статті включають також витрати на утримання холодильних установок і камер, на замороження, охолодження та зберігання продукції. В цій графі планують витрати на оплату послуг станцій з штучного осіменіння тварин, ветеринарно-санітарних станцій, лабораторій та інших сторонніх підприємств і організацій, що надають підприємству послуги, пов'язані з виробництвом продукції тваринництва.

Для об'єктів планування витрат у тваринництві встановлюють натуральні нормативи обсягів робіт і послуг усіх обслуговуючих виробництв у розрахунку на 1 голову тварин чи 100 голів птиці. Так, на транспортних роботах норматив визначають виходячи з витрат кормів та інших технологічних матеріалів при певній продуктивності, повторності і середній відстані перевезень; норматив витрат електроенергії — на основі потужності і часу роботи електродвигунів і електроустаткування або питомих витрат електроенергії на одиницю продукції (робіт) чи їх планових обсягів. Суму витрат на роботи і послуги обслуговуючих підприємств обчислюють множенням натуральних нормативів робіт і послуг на їх планову собівартість, а щодо послуг сторонніх підприємств і організацій — на ціну за одиницю цих послуг.

Стаття «Витрати на ремонт основних засобів» включає:

- суми на оплату праці працівників, зайнятих на ремонтних операціях, вартість запасних частин, ремонтно-будівельних та інших матеріалів, призначених для поточного ремонту основних засобів, у тому числі вартість палива та мастильних матеріалів, які будуть використані на ремонт та обкатку машин після ремонту;

- вартість послуг сторонніх організацій та власних майстерень з технічного обслуговування і поточного ремонту тракторів, сільсько-господарських машин та обладнання;

- витрати на ремонт і заміну гусениць та гумових шин тракторів і сільськогосподарських машин.

Графа «Інші витрати на утримання основних засобів» відображує суми, які будуть використані на утримання основних засобів безпосередньо у конкретному виробництві. До складу цих витрат відносять:

- витрати на оплату праці персоналу, що обслуговує основні засоби (крім трактористів-машиністів та інших працівників, зайнятих безпосередньо у технологічному процесі виробництва сільськогосподарської продукції), механіків, охоронців місць зберігання техніки тощо;

- амортизаційні відрахування, прямо віднесеш на певні об'єкти планування витрат.

Витрати на утримання основних засобів, що використовують у тваринництві, переважно відносять прямо на відповідні види і групи тварин і птиці. При утриманні у тваринницькому приміщенні кількох груп тварин витрати на його утримання розподіляють між цими групами пропорційно площі, що займає кожна група.

Ця стаття включає різницю між первісною вартістю та виручкою від реалізації вибракуваних тварин основного стада з наступним віднесенням цієї суми на витрати з виробництва відповідної продукції (молоко, вовна тощо).

Стаття «Інші витрати» об'єднує витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом певної продукції і не включені до жодної з вищенаведених статей, а саме:

- вартість спецодягу та спецвзуття, що видають працівникам, зайнятим доглядом за худобою або птицею (за винятком вартості спецодягу, який видають ветеринарним працівникам та охоронцям), а також інших малоцінних і швидкозношуваних предметів;

- вартість підстилки для тварин (соломи, торфу, тирси);

- витрати на штучне осіменіння тварин (утримання пункту, вартість сперми, оплата праці техніка штучного осіменіння тощо);

- витрати на будівництво та утримання літніх таборів, загонів, навісів та інших некапітальних споруд для тварин; ці витрати обліковують у складі витрат майбутніх періодів, а на собівартість продукції відносять рівними частинами впродовж терміну використання зазначених споруд, який встановлює комісія з прийняття відповідного об'єкта в експлуатацію;

- платежі за страхування майна, тварин, а також окремих категорій працівників, зайнятих безпосередньо на роботах з підвищеною небезпекою для життя і здоров'я у випадках, передбачених законодавством;

- інші витрати, що включаються у собівартість продукції, не віднесені до інших статей витрат; ці витрати, як правило, безпосередньо відносять на відповідні види та групи тварин (обгороджування ферм, обладнання дезбар'єрів, санпропускників та інших об'єктів, пов'язаних із санітарно-ветеринарними заходами).

Витрати за цією статтею попередньо визначають у формі «Інші витрати з тваринництва» розрахункових таблиць.

Витрати на знос спецодягу планують виходячи з чисельності працівників, що його використовують, норм безкоштовної видачі спецодягу, спецвзуття і запобіжних пристосувань на одного працівника, строків їх використання та ціни придбання одного комплекту.

Витрати на підстилку планують на основі річної потреби в підстилкових матеріалах та їхньої середньої вартості, попередньо визначеної у формі «Розрахунок середньої вартості кормів у плановому році» розрахункових таблиць. Річну потребу у підстилкових матеріалах визначають виходячи із середньорічного поголів'я і орієнтовних норм витрат їх на одну голову тварин.

Витрати на штучне осіменіння тварин у статті «Інші витрати» планують тільки ті, які реалізовано безпосередньо у господарстві. Витрати на послуги станцій штучного осіменіння планують у статті «Роботи і послуги».

Витрати на будівництво і утримання літніх таборів, загонів, навісів та інших споруд некапітального характеру, а також на обгороджування ферм, обладнання дезбар'єрів, санпропускників та інших об'єктів, пов'язаних із санітарно-ветеринарними заходами, планують на підставі спеціально розроблених кошторисів.

Платежі за страхування майна і тварин визначають згідно з порядком, викладеним у розділі «Розрахунок вартості майна і страхових платежів».

Стаття «Загальновиробничі витрати» відображує бригадні, на фермі, цехові та загальновиробничі витрати, а саме:

- оплату праці працівників апарату управління;
- орендну плату;
- амортизаційні відрахування і витрати на утримання та поточний ремонт основних засобів загального призначення;
- витрати на заходи з охорони праці та техніки безпеки;
- витрати на перевезення працівників до місця безпосередньої роботи;
- витрати на утримання польових станів;
- інші витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням виробництва в окремих підрозділах та галузях підприємства.

Загальновиробничі витрати в тваринництві розподіляють між об'єктами планування пропорційно загальній сумі витрат, за винятком вартості кормів, і відносять на собівартість тільки тієї продукції, яку виробляє дана ферма (бригада), цех чи відповідна галузь підприємства.

Об'єктами калькуляції є конкретні види продукції тваринництва. Витрати на утримання худоби і птиці (без витрат на незавершене виробництво на кінець року та вартості побічної продукції) становлять собівартість продукції тваринництва. До побічної продукції відносять гній, пташиний послід, вовну-линьку, щетину, пух, перо, міражні яйця, масу забитих добових півників яєчних порід тощо.

Вартість гною, одержаного від певної групи тварин, визначають виходячи з вартості підстилки та нормативно-розрахункових витрат на його прибирання, транспортування та зберігання в гноєсховищах, а також вартості

амортизації та поточного ремонту пристроїв для видалення гною з тваринницьких приміщень та гноєсховищ.

Таблиця 14 Планування витрат на виробництво продукції галузі

Склад витрат	Плановий рік	
	тис. грн	%
Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи		
Паливо і мастильні матеріали		
Витрати на засоби захисту тварин		
Вартість кормів		
Витрати на роботи і послуги		
Вартість електропостачання		
Вартість тепlopостачання		
Вартість водопостачання		
Вартість газопостачання		
Витрати на ремонт основних засобів		
Інші витрати на утримання основних засобів		
Витрати на утримання основних засобів, що використовують у тваринництві		
Інші прямі витрати		
Всього витрат		

Завдання 9. Обчислення собівартості продукції молочного скотарства

Таблиця 15 Розрахунок планової собівартості 1 ц молока і 1 голови приплоду

Показники	Значення
Витрати на утримання стада корів, всього, грн	
Вихід продукції	
молока, ц	
приплоду, голів	
гною, т	
Планово-нормативна ціна 1т гною, грн	
Загальна кількість кормоднів	
Собівартість 1 кормо-дня, грн	
Витрати на приплід, грн	
Собівартість 1 голови приплоду, грн	
Витрати на молоко, грн	
Собівартість 1 ц молока, грн	

Завдання 10. Розрахунок економічної ефективності молочного скотарства

Таблиця 16 Показники виробництва та реалізації продукції молочного скотарства

Показники	Значення показника
Середньорічне поголів'я корів, голів	
Надій на 1 корову, кг	
Валове виробництво молока, т	
в тому числі влітку взимку	
Вихід приплоду на 100 голів, гол	
Поголів'я приплоду, всього	
Кількість молока на випоювання телятам, всього в тому числі влітку взимку	
Кількість молока до реалізації, всього в тому числі влітку взимку	
Виручка від реалізації молока, всього в тому числі влітку взимку	
Середня ціна реалізації 1 ц молока, грн	
Витрати на утримання стада всього, тис. грн	
Собівартість 1 ц молока, грн	
Прибуток у розрахунку на 1ц, грн	
Прибуток у розрахунку на 1 корову, грн	
Прибуток у розрахунку на 1 грн виробничих витрат, грн	
Рівень рентабельності, %	

**Таблиця 17 Визначення безбиткового обсягу
виробництва і реалізації молока**

№ п/п	Показники	Одиниця виміру	Значення показника
1.	Валове виробництво молока	ц	
2.	Витрати на виробництво молока в тому числі а) постійні б) змінні	тис. грн	
3.	Питома вага постійних витрат	%	
4.	Собівартість 1 ц реалізованого молока	грн	
5.	Середня ціна реалізації 1 ц молока	грн	
6.	Маржинальний дохід від реалізації 1 ц молока	грн	
7.	Безбитковий обсяг виробництва молока	грн	

Перелік рекомендованих джерел

1. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. С. П. Азізова. – К. : ІАЕ, 2001. – 834с.
2. Березівський П. С. Організація виробництва в аграрних формуваннях : навч. посіб. / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк ; за ред. П. С. Березівського. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
3. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : підруч.[для студ. вищ. навч. закл.] / В. М. Нелеп. – К. : КНЕУ, 2004. – 550 с.
4. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу : підруч.[для студ. вищ. навч. закл.] / М. Й. Хорунжий. – К. : КНЕУ, 2001. – 382 с.
5. Організація і планування виробництва на сільськогосподарських підприємствах / Л. Я. Зрібняк, М. Г. Полозенко, Т. Д. Короповська, Д. І. Рижмань ; за ред. Л. Я. Зрібняка. – К. : Урожай, 1999. – 352 с.
6. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах: практикум / [Г. С. Тарасенко, Л. Я. Зрібняк, М. Н. Малиш та ін.] ; за ред. Г. С. Тарасенка, Л. Я. Зрібняка. – К. : Урожай, 1993.– 224 с.
7. Організація виробництва і підприємницької діяльності в аграрних формуваннях : навч. посіб. для студентів агроном. спец. вищ. аграрних закл. освіти 3–4 рівнів акредитації / П. С. Березівський, Ю. Е. Губені, Н. І. Михалюк ; за ред. П. С. Березівського. – Львів : Українські технології, 2002. – 536с.
8. Організація виробництва на сільськогосподарських підприємствах: практикум. / [М. Ф. Соловійов, М. І. Байдик, Д. Є. Беляев та ін.]. – К. : Урожай, 1995. – 208 с.
9. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / [М. М. Ільчук, Д. Т. Іщенко, В. К. Збарський та ін.] ; / за ред. М. М. Ільчука. – К : Вища освіта, 2002. – 398 с.
10. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи : практ. посібн. / І. Р. Блок, В. В. Іванова. – К. : Урожай, 2001.–288 с.
11. Топалов А. Д. Організація виробництва в підприємствах АПК : навч. посібн. / А. Д. Топалов, С. В. Скоробогатько, В. А. Ільяшенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. –376 с.
12. Щепієнко П. В. М'ясний підкомплекс України / П. В. Щепієнко. – К. : ІАЕ УААН, 1998. – 64 с.

Навчальне видання

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧИХ ПРОЦЕСІВ
У ТВАРИННИЦТВІ**

Робочий зошит

Укладач : **Іваненко** Тетяна Яківна

Формат 60x84/16. Ум. Друк. арк. 2,0

Тираж 20 прим.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного
університету.

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.